

חודש אלול הוא הזמן המסוגל לשחרר מהשבי את הנקודה הפנימית היהודית שאין בה פגם

אלול צירוף אותיות ל"א עם ל"ו

לכבוד חודש אלול חודש התשובה, הבה נרחיב בדבריהם הקדושים לבאר ביתר שאת, העבודה המוטלת עלינו בחודש זה "ירח ימים", לשחרר מהשביה את "אשת יפת תואר" היא הנשמה הקדושה, ולהסיר "את שמלת שביה מעליה" - שמלה שנוצרה מהחטאים והעוונות, על פי מה שהביא ה"שפת אמת" כמה פעמים (אלול תרל"ב, תרמ"ב, תרמ"ד) בשם זקינו הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, לבאר הטעם שנקרא חודש התשובה "אלול".

וביאר בדברי קדשו, כי מקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים ק ג): "דעו כי ה' הוא האלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו". ונמסרה שם במסורה כתיב וקרי, הכתיב הוא "ולא" עם א' - "ולא אנחנו עמו", ואילו הקרי הוא "ולו" עם ו' - "ולו אנחנו עמו". ויש לומר כי הכתיב והקרי שניהם עולים בקנה אחד, כי על ידי שאנו מכירים בשפלות עצמנו, שאין אנו עובדים את ה' כראוי בבחינת הכתיב: "ולא אנחנו עמו", אנו זוכים להתקרב לה' בתשובה שלימה בבחינת הקרי: "ולו אנחנו עמו", להיות עמו של הקב"ה.

הנה כי כן מטעם זה נקרא חודש התשובה אלול, שהוא צירוף האותיות של הכתיב והקרי ל"א עם ל"ו, ללמדנו כי שורש התשובה בחודש אלול הוא לשלב בין הכתיב והקרי, כי על ידי שנכיר שבעוונותינו הרבים אנחנו בבחינת: "ולא אנחנו עמו", אזי נזכה להתקרב לפני הקב"ה בתשובה שלימה ולהיות בבחינת: "ולו אנחנו עמו" עכדה"ק.

ויש להוסיף פרפרת לבאר בזה התואר "תשובה", כי ההבדל בין "לא" עם א' ובין "לו" עם ו' הוא במספר ה', והנה בשעת מתן תורה נעשו ישראל עמו של הקב"ה וזכו להיות בבחינת: "ולו אנחנו עמו" עם ו', אך על ידי החטאים והעוונות נחסר מספר ה' ממלת ל"ו, ונעשה מזה ל"א בבחינת: "ולא אנחנו עמו".

לכן נתן לנו הקב"ה מצות "תשובה" שהיא אותיות "תשוב ה'", לרמוז שהחובה

ופירש רש"י מדכתיב אשת בסמוך, היינו אשת של איש. פירוש איש זה הקב"ה, והנשמה נקראת מטרוניתא, והיא יפת תואר מקדושתה, והיא בשביה, וחשקת בה, דהיינו שיכמרו רחמין עליה, אז ולקחתה לך לאשה, שאפשר על ידי תשובה מעומקא דלבה לשוב לקחתה לאשה.

אמנם על פי התנאים, וגלחה את ראשה, דהיינו ראשית התשובה לעשות לעצמו סייגים לפרוש ממותרות... והמותרות מכונים בשם שערות שצריך לגלחן מאחר שאינן מן הצורך. ועשתה את צפרניה, דהיינו לנוול את עצמו ולבזות את עצמו על מעשיו הרעים. ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דהיינו כל חודש אלול צריך לבכות על עוונותיו, אשר על ידם נפרד מאביו זה הקב"ה, ואמו היא כנסת ישראל, ואחרי כן תבא אליה וכו', כי אחר התמרמרות והבכי והפרישות יודע לך מעלת הנשמה".

ראוי לציין כי מקור פירוש זה הוא בזוהר חדש (פרשת כי תצא דף עב.), שמפרש כך את הפסוקים הללו: "אשת יפת תואר, דא היא נשמתא, כמה דאת אמר (משלי לא ל) אשה יראת ה' היא תתהלל... ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול דביה סליק משה לטורא למבעי רחמין קמי קב"ה, בגין דישתביק לישראל על חובא דעגלא".

מוסיף על כך ה"עבודת ישראל" לפרש המשך הכתוב: "והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכור לא תמכרנה בכסף, לא תתעמר בה תחת אשר עניתה".

"אמנם מדרך העולם לשוב בתשובה עד אחר יום הכיפורים שהוא יום הדין הגדול, אבל אחרי כן בעוונותינו הרבים כל האדם שב לדרונו הרעה כבראשונה, לכן הזהיר הכתוב, והיה אם לא חפצת בה, פירוש אם תוסף עוד לחטוא ח"ו, ושלחתה לנפשה, אז הנשמה תיפרד ממך ולא תבוא אליך עוד, תחת אשר עניתה, רק יראה האדם כל אשר יקבל עליו לשמור ולעשות, יהיה לו חק ברית עולם לעשות רצון השי"ת אמין".

בפרשתנו פרשת כי תצא: "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבי, וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה, והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה, והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה".

ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל וב"עבודת ישראל" להמגיד הקדוש מקוזניץ זי"ע, מפרשים פסוקים אלו על הנשמה הקדושה, שהיא בבחינת: "אשת יפת תואר" הנמצאת בשבי הגוף מחמת רוב עוונותיו, ומלוכשת בשמלת השביה שנוצרה מעוונות האדם, ובחודש אלול שהוא "ירח ימים" צריך לבכות בתשובה על חטאיו, כדי לשחרר את הנשמה משבי היצר ולהסיר מעליה את שמלת שביה. והנה דברי ה"עבודת ישראל" בלשון קדשו:

"כי תצא למלחמה על אויבך... כי עיקר המלחמה נאמר על ראש השנה שהוא יומא דדינא, וצריך להעריך קרב ומלחמה עם היצר הרע ומארי דדינין, ועיקר המלחמה הוא על ידי התשובה, שהאדם משים על לבו לשוב לה'... מגודל הרחמנות והגעגועים המגיעים לו על נשמתו שבקרבנו, כי היא חלק אלוך ממעל, והיתה למעלה חצובה תחת כסא הכבוד..."

ויורה אל עומק הבור הזה, לגוף וחומר לעשות נחת רוח ליוצרה, כאשר יזכך החומר ויסקים לרצון הנשמה, לעשות רצון קונם וחפץ צורם. ועתה ח"ו כאשר הרע האדם על פני האדמה וילך בשרירות לבו, או וי אשר הרים יד נגד הנשמה הקדושה, והכניעה תחת ממשלת החומר המוסרח ונתעב ונאלח, על כן מהראוי על כל פנים עודנו האדם חי בכוחו, ישים אל לבו לשוב להטיב אחריתו.

וזה הדרך רמזה לנו התורה בכתוב, וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה,

זוהר חדש: "וראית בשביה אשת יפת תואר",

הנשמה הקדושה שנמצאת בשבי הגוף של אדם החוטא

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים",

רמז על חודש אלול שצריך לבכות לפני הקב"ה והשכינה הקדושה

כ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע: "ממעמקים קראתיך ה'",

שורש התשובה מהנקודה הפנימית שאין בה פגם

שפת אמת: "מזל אלול בתולה", חודש אלול הוא הזמן המסוגל לגלות

את הנקודה הפנימית כדי לעורר בתשובה

כך תשובה, הלוא אבריו טמאים ואיך יכול לעבוד בהם להקב"ה.

אך צריך לשוב באבר שלא נפגם, וזה בפנימיות הלב ועמקו, שבאמת אף אם איש ישראל חוטא לפעמים, אין החטא מעמקי הלב רק בחיצוניות, אבל הפנימיות של ישראל טובה, אם כן צריך להתחיל לשוב מזה המקום שלא נפגם, ואחר שהתשובה נתקבלה ממילא נתקנו כל האברים, וזה ממעמקים מעומקא דליבא".

ענין זה מתאים עם מה שכתב ב"ישמח ישראל" (פרשת נח), כי נקודה פנימית זו מעוררת את האדם לתשובה, ומפרש בזה הפסוק (ישעיה ו י): "ולבבו יבין ושב ורפא לו". כי שורש התשובה הוא שיתבונן החוטא עמוק בנקודה הפנימית שבלבו, ששם טמון הניצוץ האלקי שביב זיק רשפי אש שלהבתיה שלא נכבתה מעולם, ועל ידי זה יזכה להדליק הבעירה שבלב, להמשיך קדושה וטהרה גם על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וזהו: "ולבבו יבין", אם יבין היטב את עומק נקודה הפנימית שבלבבו, על ידי זה: "ושב ורפא לו".

מעתה יאיר לנו להבין דברי ה"שפת אמת", בענין קדושת חודש אלול: "והנה מזל אלול בתולה, היינו שיש נקודה פנימית בנפש ישראל, שאין שולט שם מגע נכרי", כלומר שאין היצר הרע יכול לפגום בה כי היא נעולה וסגורה בחותם הקדושה, "ועל זה הנקודה נאמר אני לדודי, שלעולם לא נתרחהק זה הנקודה מדביקות בשורשה ושמורה לשמו יתברך. אך לא בכל עת יכולים למצוא זו הנקודה, ועתה הזמן גורם שנתעוררו בני ישראל בתשובה, ונתקרבו נפשות בני ישראל אליו יתברך".

ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שחודש אלול הוא חודש המיועד לתשובה, והרי לפי המבואר שורש התשובה הוא על ידי גילוי הנקודה הפנימית שלא

לנו פתח להבין עומק מצות התשובה, כי לכאורה יפלא אחרי שאדם נתפס רחמנא ליצלן ברשת היצר הרע שהשתלט על כל גופו, מאיפה הוא יכול לאזור כוח להתעורר בתשובה אחרי שכל גופו כבר נתלכלך בעוונותיו. אולם הביאור על כך הוא, כי שורש מצות תשובה הוא, שיעורר האדם את הניצוץ הקדוש הנקודה הפנימית שלא נפגמה בחטא, ועל ידי זה יוכל להתעורר בתשובה שלימה ולתקן את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

רעיון נשגב זה למדנו ממשנתו הטהורה של כ"ק אדמו"ר מרן השר שלום מבעלזא זי"ע, כמו שהביא ב"דובר שלום" (אות רל) בשמו, שאמר פעם בשלחנו הטהור בחמשה עשר בשבט, לפרש הפסוק (תהלים קל א): "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'". כי לכאורה קשה איך מסוגל האדם להתגבר על היצר הרע ששולט בו.

אך העצה על כך היא שיתפלל לה' שיעורר את הניצוץ הקדוש הנקודה הפנימית שבקרבו שאין ליצר הרע שום שליטה עליה, ועל ידי זה יוכל להתגבר על היצר ולהתקרב לה'. וזהו הפירוש: "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'", אני קורא לך ממעמקי הלב מהנקודה הפנימית שבלב שאין פגם החטא מגיע לשם עכדה"ק.

וכן מצאתי רעיון קדוש זה בספר "נאות הדשא" (ח"ג ר"ה דף קפ) מכתב יד קדשו של הגה"ק בעל "אבני נזר", והנה לשון קדשו:

"שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. נראה ביאור הענין, דהנה בכלי שרת הדין אם הם טהורים כשרים וראויים לעבודה, מה שאין כן אם נטמאו אינם ראויים לעבודה, ואם עבד בהם גם העבודה נפסלת, ואם כן כשאדם חוטא ואבריו נטמאו בטומאת העבירות, אם כן איך מועילה אחר

מוטלת עלינו להשיב מספר ה' למקומו, שנזכה שוב להיות בבחינת: "ולו אנחנו עמו". וזהו שכתוב (בראשית ב ד): "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", ופירש רש"י בשם המדרש: "בהבראם בה" בראם". כי תכלית הבריאה להחזיר מספר ה' למקומו, שיזכו ישראל להיות בבחינת "ולו אנחנו עמו".

"מזל אלול בתולה"

הנקודה הפנימית היהודית

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, נראה לומר ביאור חדש בדרך עבודה, על הקשר הפנימי בין שם החודש אלול, לצירוף של הכתיב והקרי: "ולא אנחנו עמו", "ולו אנחנו עמו", על פי יסוד גדול בענין חודש אלול שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"שפת אמת" (אלול תרמ"ז) בלשון קדשו:

"והנה מזל אלול בתולה, היינו שיש נקודה פנימית בנפש ישראל שאין שולט שם מגע נכרי, גן נעול, מעיין חתום, ונקראת בתולה, ועל זה הנקודה נאמר אני לדודי, שלעולם לא נתרחהק זו הנקודה מדביקות בשורשה ושמורה לשמו יתברך, אך לא בכל עת יכולים למצוא זו הנקודה, ועתה הזמן גורם שנתעוררו בני ישראל בתשובה, ונתקרבו נפשות בני ישראל אליו יתברך".

ונראה להרחיב בביאור דבריו הקדושים, על פי המבואר בספרים הקדושים כי בכל יהודי בעולם, יהיה מי שיהיה ובאיזה מצב שהוא, אפילו ח"ו הרבה לפשוע, עם כל זאת עדיין ישנה נקודה אחת בפנימיות הלב של כל אחד מישראל, שהוא הניצוץ האלקי שורש הנשמה שהשריש הקב"ה בתוך תוכו של כל אחד מישראל, ששם אין מגיע הפגם של העוונות והפשעים והיא נשארת נקייה וטהורה.

בספר "בוצינא דנהורא" להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזביז זי"ע מפרש בכך הפסוק (תהלים לו י) "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו". פירוש, אפילו אדם מישראל שהרבה לפשוע עד שהוא בבחינת רשע, בכל זאת: "ועוד מעט", נשאר בו עוד מעט שהיא הנקודה הפנימית של הלב, "ואין רשע", ששם אינו נקרא רשע כי הפגם אינו מגיע לשם, והתפלל דוד המלך לה': "והתבוננת על מקומו", תתבונן נא בנקודה הפנימית שבלב "ואיננו", ותראה שבנקודה היא אינו רשע, וכל מה שחטא אינו אלא בחיצוניות ולא מעומק הלב.

"ממעמקים קראתיך ה'"

מהנקודה הפנימית שבלב

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח

"בין כך ובין כך אתם קרויים בנים"

חשבתי דרכי להשתעשע בשעשועים של תורה, לבאר המתנה הטובה שנתן לנו הקב"ה בחודש אלול ימי הרחמים והרצון, שהוא הזמן המסוגל לגלות את הנקודה הפנימית היהודית שאין בה פגם, על פי מה ששנינו בגמרא (קידושין לו.) מחלוקת בין רבי יהודה לרבי מאיר על הפסוק (דברים יד א): "בנים אתם לה' אלקיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרויים בנים".

ויש להקשות על זה ממה שמפורסם בכל המפרשים, ומקור הדבר ב"בני יששכר" (חודש סיון מאמר ב אות ה) בשם "ראש דוד" להגה"ק החיד"א זצ"ל (פרשת אמור), שכתב לבאר הטעם שיש תיקון בתשובה רק לישראל ולא לגוים, כמבואר במדרש תנחומא (פרשת האזינו סימן ד): "כתיב (במדבר ו כו) ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד אומר (דברים יז) אשר לא ישא פנים, עושה תשובה נושא לו פנים, יכול לכל, תלמוד לומר אליך, ולא לאומה אחרת".

וביאור החיד"א כי הקב"ה הוא בבחינת אב לישראל שהם בנים למקום, ככתוב (דברים יד א): "בנים אתם לה' אלקיכם", והרי מבואר בגמרא (קידושין לב.): "האב שמחל על כבודו - כבודו מחול", לכן יכול הקב"ה מצד הדין לקבל תשובת ישראל ולמחול על כבודו, אבל על הגוים הקב"ה הוא רק בבחינת מלך, ככתוב (תהלים מז ט): "מלך אלקים על גוים", וכן כתיב (ירמיה יז ז): "מי לא יראך מלך הגוים", והרי מבואר בגמרא (קידושין לב.): "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול", לכן אין ראוי לקבלם בתשובה.

אמנם לפי האמור יש להקשות, בשלמא לפי שיטת רבי מאיר שאפילו בזמן שאין עושים רצונו של מקום נקראים בנים, שפיר יש לומר כי תשובה מועילה לישראל משום שהם בנים למקום, אבל לפי שיטת רבי יהודה כי רק בזמן שישראל עושים רצונו של מקום נקראים בנים, נמצא כי כאשר הם חוטאים אינם בכלל בנים כי אם בבחינת עבדים, אם כן איך מהני להם תשובה שימחל להם הקב"ה על כבודו, בבחינת: "אב שמחל על כבודו כבודו מחול".

הן אמת כי הרשב"א (קידושין שם) כתב כי אף על פי שכלל גדול בכל מקום כמו ששנינו בגמרא (עירובין מו.): "רבי מאיר ורבי יהודה, הלכה כרבי יהודה", אבל במחלוקת זו הלכה כרבי מאיר שבין כך

לפי שיטת רבי מאיר אפילו כשחוטאים נקראים ישראל בנים,

מצד הנקודה הפנימית שאין בה פגם

רבי מאיר לשיטתו: "תוכו אכל וקליפתו זרק",

כי היה מסוגל להבחין בתורה שיצאה מהנקודה הפנימית

חידושי הרי"ם: אלו"ל היא אותיות ל"א ל"ו,

הכתיב: "ולא אנחנו עמו", והקרי: "ולו אנחנו עמו"

הכתיב: "ולא אנחנו עמו", מצד חלק הנפש שנפגם בחטאים,

הקרי: "ולו אנחנו עמו", מצד הנקודה הפנימית

מחמת היצר הצורר שאינו נותן מנוח לנפש הישראלית, מכל מקום אין זה סותר כלל למה שהעיד עליו הקב"ה, שבזמן התשובה היתה דעתו באמת: "שלא ישוב לזה החטא לעולם", כי הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו דן את האדם באשר הוא שם ומקבל תשובתו עכדה"ק.

אך לפי האמור יש להוסיף תבלין לדבריו הקדושים לבאר כוונת הרמב"ם, כי שלימות התשובה היא שיעורר האדם את הנקודה הפנימית, שאין הפגם מגיע לשם בבחינת: "ממעמקים קראתיך ה'". ועל ידי זה יוכל באמת הקב"ה להעיד עליו שלא ישוב לזה החטא לעולם, כלומר לפי המצב של האדם בעת התשובה שזכה לעורר הנקודה הפנימית, אכן ברור שלא ישוב לזה החטא לעולם, שהרי אפילו כשחוטא אין החטא מגיע בנקודה הפנימית כי אם בחיצונית.

נפלא להבין בזה דקדוק לשון הרמב"ם: "ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", כי מה שנקרא הקב"ה בתואר: "יודע תעלומות", הכוונה שהקב"ה רואה את הנקודה הפנימית שבלב, על דרך הכתוב (תהלים מד כב): "הלא אלקים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב", נמצא כי מצד שהקב"ה "יודע תעלומות", הוא אכן יכול להעיד שמצד נקודה זו לא ישוב האדם לזה החטא לעולם.

מעתה מבואר היטב מדוע חודש אלול הוא הזמן לגלות את הנקודה הפנימית, כי מאחר שחודש אלול מיועד לתשובה, והרי שלימות התשובה היא רק כאשר: "יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", לכן סיבב הקב"ה שחודש אלול מסוגל לגלות את הנקודה הפנימית, ועל ידי זה יוכל הקב"ה באמת להעיד עליו כי מצד הנקודה הפנימית לא ישוב לזה החטא לעולם.

נפגמה בחטא, על כן: "מזל אלול בתולה", שבחודש אלול מתגלה הנקודה הפנימית שאין בה מגע נכרי, כדי שנוכל לטהר על ידה את כל הגוף מכתמי העוונות בבחינת: "ממעמקים קראתיך ה'".

"ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר עוד ענין התגלות הנקודה הפנימית בחודש אלול, על פי מה שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ה"ב): "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

וכבר תמהו כל המפרשים וינועו אמות הסיפים, שהרי לפי דברי הרמב"ם יוצא דבר איום ונורא, שאם חזר האדם וחטא באותו חטא, כל התשובות שעשה עד היום בטלות, שהרי נתגלה הדבר למפרע שהקב"ה היודע תעלומות לא העיד עליו שלא ישוב לזה החטא לעולם, ואם כן יחידים ומעטים הם בעולם שתשובתם מתקבלת, כי עמדו בתנאי הזה שלא ישובו לאותו חטא לעולם.

והנה מצינו על כך ביאור אמיתי קרוב לפשט בדברי כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, שכוונת הרמב"ם היא שהתשובה צריכה להיות כל כך כנה ואמיתית מעומק הלב במסירות נפש שלא יחטא עוד, עד שיוכל להעיד עליו יודע תעלומות, שלפי מצבו של האדם באותה שעה, הרי הוא אכן במדרגה זו: "שלא ישוב לזה החטא לעולם".

אך מאחר שיצר לב האדם רע מנעוריו, אפילו אם ח"ו נכשל שוב באותו חטא

בפסוק: "דעו כי ה' הוא האלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו" - הכתיב הוא "ולא אנחנו עמו", ואילו הקרי הוא "ולו אנחנו עמו", כי דוד המלך רצה לגלות לנו בכך גודל חסדו יתברך שעשה אותנו כך, שאפילו בשעה שאין אנו עושים ח"ו רצונו של מקום, והרי אנו בבחינת: "ולא אנחנו עמו", גם אז עדיין טמונה בתוכנו הנקודה הפנימית שמצדה: "ולו אנחנו עמו".

יומתק לפרש בזה מקרא שכתוב (דברים לב ה): "שיחת לו לא בניו מומם". ונתייגעו המפרשים לפרש כוונת הפסוק [ראה ברש"י שם]. אך לפי האמור יש לומר, שהכתוב מגלה לנו בזה: "שיחת", אפילו בשעה שחטאו ישראל והשחיתו מעשיהם ח"ו, עם כל זאת "לו לא" - קיימות אצלם עדיין שתי הבחינות של "לו לא", כי מצד הנקודה הפנימית הם בבחינת: "לו אנחנו עמו", ואילו מצד שאר חלקי הגוף שחטא הם בבחינת: "לא אנחנו עמו", ומזה מוכח כי "בניו מומם", אפילו כשיש בהם מום עדיין יש להם דין בניים למקום.

הרווחנו לומר בזה פירוש חדש בדברי החידושי הרי"ם, כי מטעם זה נקרא חודש התשובה אלול, שהוא צירוף האותיות של הכתיב והקרי ל"א עם ל"ו, כי היות שחודש אלול הוא הזמן המסוגל לגלות את הנקודה הפנימית, אשר מצדה אנו בבחינת: "ולו אנחנו עמו", הנה על ידי גילוי זה נזכה לתקן גם מה שפגמנו בבחינת: "ולא אנחנו עמו", ועל ידי החיבור בין השנים נזכה להפוך את כל רמ"ח אברינו ושס"ה גידנו להיות בבחינת: "ולו אנחנו עמו".

כיון שבאנו לידי כך יפתח לנו פתח להבין פירוש הפסוקים לפי דברי הזוהר חדש, האריז"ל וה"עבודת ישראל", כי מה שכתוב: "וראית בשביה אשת יפת תואר", הכוונה בזה על הנקודה הפנימית היהודית שאין בה שום פגם, כדברי ה"שפת אמת" שהיא בבחינת בתולה טהורה שאין בה מגע נכרי, וכאשר האדם נמשך אחר עצת היצר הרע היא בשביה.

"וחשקת בה ולקחת לך לאשה", שתרצה להוציא אותה משביה כדי שתאיר בך, "והסירה את שמלת שביה מעליה", שהם לבושי החטאים והעוונות המסתירים את אורה הזך, "וישבה בביתך" שתאיר בגוף שלך, "ובכתה את אביה" הוא הקב"ה, "ואת אמה" היא השכינה הקדושה שחטא האדם כנגדם, "ירח ימים", בחודש אלול שהוא הזמן המסוגל לגלות בו הנקודה הפנימית, "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה", ששוב לא תישאר אצלך בשבי אלא תאיר לסייע לך בעבודת ה'.

יש לומר הביאור בזה, כי התנא רבי מאיר בגודל קדושתו היה מסוגל להבחין, ללמוד תורה מאחר רק מהנקודה הפנימית שלא נפגמה בחטא. וזהו ביאור התירוץ: "תוכו אכל קליפתו זרק", כי רק רבי מאיר היה מסוגל לאכול רק מהנקודה הפנימית שאין בה פגם, ולזרוק את הקליפה החיצונית שנפגמה בחטא. לכן הוא סובר גם כאן: "בין כך ובין כך קרויים בניים", כי הקב"ה בודאי מבחין בנקודה הפנימית שמצדה נקראים ישראל "בניים למקום".

"אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו"

בדרך זו יומתק להוסיף עוד רבי מאיר לשיטתו במשנה [לפי גירסת הסיידורים כי בעל המאמר הוא רבי מאיר] (אבות פ"ד מ"כ): "רבי מאיר אומר, אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו". כלומר אפילו באיש ישראל שחטא ח"ו: "אל תסתכל בקנקן" - החיצונית של האדם שנפגמה על ידי החטא, "אלא במה שיש בו" - בנקודה הפנימית שבלב שהיא תמיד בתכלית השלימות. [בדרך חידוד יש לומר כי רבי מאיר לשיטתו (חולין פו.) שהוא חושש למיעוטא, לכן אפילו בעת החטא קרויים בניים מצד הנקודה הפנימית שהיא מיעוטא].

מעתה מיושב הקושיא על רבי יהודה, איך מועילה תשובה לפי שיטתו כי בזמן שאין עושים רצון של מקום נקראים עבדים, כי באמת גם לפי שיטתו נקראים עבדים רק משום שבשעת החטא הנקודה הפנימית היא בבחינת גלות ותנדמה, אבל בשעה שמתעורר איש ישראל בתשובה מהנקודה הפנימית בבחינת: "ממעמקים קראתיך ה'", הרי גם לפי שיטת רבי יהודה נקראים ישראל בניים למקום מצד הנקודה הפנימית, לכן שפיר מקבל הקב"ה בתשובה את ישראל מדין: "אב שמחל על כבודו כבודו מחול".

הנה כי כן מבואר היטב דברי ה"שפת אמת", כי "מזל אלול בתולה", שחודש אלול מסוגל לגלות את הנקודה הפנימית שאין בה מגע נכרי: (א) כי שורש התשובה להילחם כנגד היצר הרע שולט בה הפנימית שאין היצר הרע שולט בה בבחינת: "ממעמקים קראתיך ה'", (ב) כי בהתעוררות הנקודה הפנימית נקראים ישראל "בניים למקום", ועל ידי זה ראוי שהקב"ה יקבלם בתשובה וימחל להם עוונותם בבחינת: "אב שמחל על כבודו - כבודו מחול".

"אשת יפת תואר" הנקודה הפנימית

ועתה בא וראה כי על פי האמור יאירו עינינו להבין, השילוב של הכתיב והקרי

ובין כך קרויים בניים, כי לשון הפסוקים מוכיחים כמותו. אולם בכל זאת עדיין יש לתמוה על רבי יהודה, הסובר כי בזמן שאין עושים רצונו של מקום אינם קרויים בניים, שהרי בודאי לא יעלה על הדעת כי לפי שיטתו אין הקב"ה מוחל לנו בתשובה.

בניים למקום מצד הנקודה הפנימית

ונראה לומר בזה רעיון חדש, כי לפי כל השיטות מצד הנקודה הפנימית היהודית שלא נפגמה מעולם בחטא נקראים ישראל בניים למקום, ואילו מצד שאר חלקי הגוף והנפש שנפגמו בחטאים ועוונות נקראים ישראל עבדים ולא בבחינת בניים. וזהו שאנו אומרים בתפלתנו: "אבינו מלכנו חטאנו לפניך", לרמוז בכך כי הן אמת שמצד החטא אנו עבדים והקב"ה הוא מלכנו, אולם מצד הנקודה הפנימית שלא נפגמה בחטא אנו בניים למקום והקב"ה הוא אבינו.

אלא שעיקר המחלוקת של רבי יהודה ורבי מאיר הוא בשעה שאדם חוטא, אשר אז הנקודה הפנימית אשר בקרבו היא בבחינת תרדמה והסתר, כי לכלוך העוונות מכסים עליהם וקולה לא ישמע, ובוהו סובר רבי יהודה, כי מאחר שבזמן החטא אין הנקודה הפנימית מגולה, אלא היא מוסתרת בתוך האדם בבחינת גלות, לכן אינו ראוי להיקרא אלא על שם החלקים המגולים שבהם הוא חוטא ומורד ח"ו בה', ואז אינם נקראים בניים למקום כי אם עבדים.

אבל התנא רבי מאיר סובר: "בין כך ובין כך קרויים בניים", כי הן אמת שבשעת החטא הנקודה הפנימית היא מוסתרת בפנימיות לבו, אולם מאחר ששורש הנפש היהודית היא מנקודה פנימית זו, וכל הרהורי התשובה שאדם מתעורר בכל יום הוא מנקודה פנימית זו, על כן אפילו בעת החטא נקראים ישראל: "בניים למקום", מצד נקודה פנימית זו שנסארת תמיד בתכלית השלימות.

יש להוסיף פרפרת נאה, כי התנא רבי מאיר הולך בזה לשיטתו, שלמד תורה מפי רבו אלישע בן אבויה שיצא לתרבות רעה ונקרא "אחר". ומקשה בגמרא (חגיגה טו:): "ורבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר, והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו". ומתריך בגמרא: "רבי מאיר רמון מצא, תוכו אכל קליפתו זרק".